

საქართველოს გენერალური პროკურატურა

კანონთან კონფლიქტში მყოფ
არასრულწლოვანთა
მახასიათებლების კვლევა

კვლევა მომზადებულია საქართველოს გენერალური პროკურატურის
საკვლეპროტოკოლო საშემიანობაზე გადასხედველობისა და
სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ

2024

სარჩევი

შესავალი.....	3
კრიმინოლოგიური კვლევის მნიშვნელობა.....	5
კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა გეოგრაფიული გადანაწილება.....	7
კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ასაკი.....	10
არასრულწლოვნებში გავრცელებული დანაშაულები.....	12
განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახური მდგომარეობა.....	16
არასრულწლოვნის ქცევისადმი ოჯახის წევრების დამოკიდებულება.....	16
განრიდებულ არასრულწლოვანთა საცხოვრებელი და ეკონომიკური პირობები.....	20
განრიდებულ არასრულწლოვანთა განათლება და სამუშაო გამოცდილება.....	23
განრიდებულ არასრულწლოვანთა ქცევითი თავისებურებები, მავნე ჩვევებზე დამოკიდებულება და ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება.....	26
კვლევის ძირითადი მიგნებები.....	29

შესავალი

არასრულწლოვნის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე დაფუძნებული მიდგომების განხორციელება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრინციპია. საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი ბავშვის საუკეთესო ინტერესის განმარტებისას მიუთითებს, რომ ეს არის არასრულწლოვნის უსაფრთხოების, კეთილდღეობის, ჯანმრთელობის დაცვის, განათლების, განვითარების, რესოციალიზაციარეაბილიტაციისა და სხვა ინტერესები, რომლებიც საერთაშორისო სტანდარტებისა და არასრულწლოვნის ინდივიდუალური მახასიათებლების შესაბამისად განისაზღვრება.

საქართველოს პროკურატურისთვის მნიშვნელოვანია გაანალიზოს ის ინდივიდუალური მახასიათებლები, რომლებიც კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვნებთან მიმართებით იდენტიფიცირდება მართლმსაჯულების განხორციელების პროცესში, რათა მტკიცებულებებზე დაყრდნობით უზრუნველყოს ბავშვზე მორგებული და არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებზე დაფუძნებული მიდგომების გაუმჯობესება.

ამასთან, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ინდივიდუალური მახასიათებლები იძლევა არასრულწლოვანთა დანაშაულის გამომწვევი შესაძლო მიზეზების იდენტიფიცირების შესაძლებლობასაც და კრიმინოლოგიური თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვან ინფორმაციას გვაწვდის, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს პრევენციული ღონისძიებების სწორად დაგეგმვას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კვლევის მიზანია კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების მახასიათებლების შესახებ ყოველწლიურად მიეწოდოს ინფორმაცია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში ჩართულ უწყებებს და ყველა იმ პროფესიონალს, რომელსაც ბავშვთან ურთიერთობა უწევს, რადგან კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლებისა და ქცევის თავისებურებების ანალიზს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის მიმართულებითაც.

საქართველოს პროკურატურა არასრულწლოვანთა დანაშაულის გამომწვევი შესაძლო მიზეზების იდენტიფიცირების მიზნით, ყოველწლიურად ახორციელებს კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლების კვლევას, რომელიც განრიდებულ არასრულწლოვანთა ინდივიდუალურ შეფასებებში არასრულწლოვანთა ჯანმრთელობის, განათლების, დასაქმების, ოჯახური და ეკონომიკური მდგომარეობის, სოციალური გარემოს, ემოციური და ფსიქოლოგიური მდგომარეობის შესახებ არსებულ ინფორმაციას ეფუძნება.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ისეთი მახასიათებლების ანალიზი, როგორც არის: არასრულწლოვნის განვითარება, ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები, დესტრუქციული ქცევები, მავნე ჩვევებისადმი დამოკიდებულება, განათლება, ოჯახური გარემო, ეკონომიკური მდგომარეობა, საზოგადოებისადმი და თანატოლებისადმი დამოკიდებულება, სამუშაო გამოცდილება, ოჯახის წევრთა დანაშაულებრივი საქმიანობა და ა.შ., არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულის განმაპირობებელი ფაქტორების შესახებ მნიშვნელოვანი დასკვნების გაკეთების შესაძლებლობას იძლევა.

წარმოდგენილი კვლევა 2023 წელს განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მაჩვენებლის საფუძველზე გვაწვდის ინფორმაციას არასრულწლოვანთა დანაშაულის შესახებ გეოგრაფიულ ჭრილში, როგორც ზოგადად, ასევე, მოსახლეობის რაოდენობასთან შეფარდებით. კვლევაში აგრეთვე გაანალიზებულია ძირითადად რა სახის დანაშაულებრივი ქცევა არის დამახასიათებელი არასრულწლოვნებისთვის და როგორია დანაშაულებრივი ქცევა 14-დან 18 წლამდე ასაკის არასრულწლოვნებში. ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით გაანალიზებულია არასრულწლოვანთა დანაშაული ასაკობრივ ჭრილში, ტერიტორიული განფენილობისა და დანაშაულის სახეების მიხედვით. კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა სხვა მახასიათებლების ანალიზი კი მხოლოდ განრიდებულ არასრულწლოვანთა ინდივიდუალურ შეფასებებში ასახულ მათ ინდივიდუალურ მახასიათებლებს ეფუძნება.

კვლევაში წარმოდგენილი მონაცემებით არ ხდება დასკვნების გაკეთება, რომელიმე გარემოება ცალკე აღებული წარმოადგენს თუ არა დანაშაულის გამომწვევ მიზეზს. საქართველოს პროკურატურა წარმოდგენილ ანგარიშში კრიმინოლოგთა, ფსიქოლოგთა და სოციოლოგთა მეცნიერული მოსაზრებებზე დაყრდნობით ხაზს უსვამს ცალკეული მახასიათებლების მნიშვნელობას არასრულწლოვნის ქცევის ფორმირების პროცესში, რის საფუძველზეც ახდენს კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი მონაცემების დამუშავებას. აღნიშნული გარემოებები წარმოადგენს თუ არა კონკრეტული დანაშაულის გამომწვევ მიზეზს დამატებით კვლევას საჭიროებს და შესაძლოა შეფასდეს კრიმინოლოგთა მიერ.

კრიმინოლოგიური კვლევის მნიშვნელობა

როგორც აღინიშნა, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლების ანალიზი კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით საინტერესო და მნიშვნელოვან ინფორმაციას გვაწვდის. კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლების საფუძველზე შესაძლებელია გაანალიზდეს დანაშაულის გამომწვევი მიზეზები, დაიგეგმოს რესოციალიზაციისა და პრევენციის ღონისძიებები.

წარმოდგენილ კვლევაში ასახული არასრულწლოვნის ისეთი ინდივიდუალური მახასიათებლები, როგორცაა არასრულწლოვნის ბიო, ფსიქო და სოციალური მახასიათებლები, ხშირ შემთხვევაში გავლენას ახდენს არასრულწლოვნის ქცევაზე. სწორედ ასეთი ფაქტორების კვლევას ეფუძნება კრიმინოლოგია, დანაშაულის შესაძლო მიზეზების კვლევის დროს.

კრიმინოლოგიის მნიშვნელოვანი როლი ცალკეულ დანაშაულთა წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტურობაში აღიარებულია. კრიმინოლოგია განიმარტება, როგორც დანაშაულებრიობის, დანაშაულის მიზეზის, დამნაშავის პიროვნების, დანაშაულის თავიდან აცილების მეთოდების და საშუალებების შემსწავლელი იურიდიული მეცნიერების დარგი. უფრო კონკრეტულად, კრიმინოლოგია ეს არის სხვადასხვა სოციოლოგიურ ფაქტორებზე დაფუძნებული კვლევა, რომელიც ავლენს დანაშაულის ჩადენის განმაპირობებელ გარემოებებს. კრიმინოლოგიური კვლევის შედეგები ყოველთვის დიდ როლს თამაშობდა დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტიანად დაგეგმვასა და განხორციელებაში.¹

როგორც მეცნიერები აღნიშნავენ - „კრიმინოლოგიის სფერო ცდილობს დანაშაულის გაგებას და ახსნას, რის შედეგადაც დანაშაულის უარყოფითი გავლენების შემცირებაა შესაძლებელი. მედიცინის დარგის მსგავსად, იგი მოითხოვს პრევენციული სტრატეგიების შემუშავებას და მათი ფართო მასშტაბით დანერგვას, საზოგადოებისა და კერძო სექტორის პრაქტიკულად ყველა ასპექტსა და განზომილებაში.“² დღეს უკვე ცალსახად აღიარებულია, რომ „კრიმინოლოგიას ყველა განვითარებულ ქვეყანაში, საზოგადოებრივ მეცნიერებებს შორის, ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უჭირავს. კრიმინოლოგიის განვითარება სახელმწიფოსა და საზოგადოებას ეხმარება ისეთი ზოგადსაკაცობრიო და ყოველდღიური სოციალური პრობლემების გაანალიზებასა და დარეგულირებაში, როგორცაა დევიანტური ქცევები, კონკრეტული დანაშაული და დანაშაულობა, როგორც სოციალური მოვლენა.“³

ზემოაღნიშნული ცალსახად მიუთითებს იმის აუცილებლობაზე, რომ მართლმსაჯულების სისტემა ფლობდეს ინფორმაციას და სიღრმისეულად ანალიზებდეს კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლებს, რადგან არასრულწლოვანთა დანაშაულის კრიმინოლოგიური ანალიზის შედეგები იძლევა შესაძლებლობას, განისაზღვროს სწორი მიმართულებები ბავშვზე მორგებული მართლმსაჯულების ფარგლებში კონკრეტული გადაწყვეტილებების მიღებისას და დასახული იქნეს არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის ეფექტიანი ღონისძიებები.

¹ ს. ურიდია და სხვა. მოხელის სამაგიდო ლექსიკონი. გაეროს განვითარების პროგრამა. თბილისი, 2004. გვ. 483.

² კ. ესკრიჯი. კრიმინოლოგიის როლი გლობალურ დონეზე. ჟურნალი „კრიმინოლოგი“. თბილისი, 2020. გვ. 32.

³ დ. წულაია. კრიმინოლოგიის მნიშვნელობა სახელმწიფოსა და საზოგადოებაში. ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი.“ N3(26). გვ. 123.

ადიარებულა, რომ კრიმინოლოგიამ, როგორც დამოუკიდებელმა მეცნიერებამ, შეძლო მნიშვნელოვანი დადებითი ცვლილებების განხორციელება სისხლისსამართლებრივ სისტემებში, როგორც კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირის ქცევაზე რეაგირების, ასევე, დაზარალებულთან მიდგომების თვალსაზრისით,⁴ რადგან დანაშაულის შესაძლო გამომწვევი მიზეზების შესახებ მტკიცებულებითი ხასიათის ინფორმაცია, შესაძლებლობას იძლევა მეცნიერულ საფუძველზე იქნეს შემუშავებული და განხორციელებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ეფექტიანი ზომები.⁵

საერთაშორისო სტანდარტები მხარს უჭერს აღნიშნული მიმართულებით კვლევების გაძლიერებას. გაეროს „სახელმძღვანელო წესები დანაშაულის პრევენციის შესახებ“ მიუთითებს, რომ სახელმწიფო პოლიტიკა „დაგეგმილი და განხორციელებული უნდა იქნეს დანაშაულის აღკვეთასთან დაკავშირებული პროგრამების სანდო, სამეცნიერო კვლევების შედეგებისა და პერიოდული მონიტორინგის, შეფასებისა და შესაბამისად შესწორების საფუძველზე.“⁶ გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ კი ხაზს უსვამს, რომ „თანამშრომლობა უნდა იქნეს წახალისებული მეცნიერული კვლევის წარმოებასთან მიმართებით, რომელიც უკავშირდება ახალგაზრდების მიერ დანაშაულის ჩადენისა და არასრულწლოვნების დანაშაულის აღკვეთის შესახებ ეფექტიანი მიდგომების შემუშავებას და ასეთი კვლევის შედეგები ფართოდ უნდა იქნეს გავრცელებული და შეფასებული.“⁷

რა თქმა უნდა, კრიმინოლოგიური კვლევა კიდევ უფრო ღრმა ანალიზს და ბევრი განსხვავებული გარემოების შესწავლას საჭიროებს, მაგრამ წინამდებარე ანგარიშში ასახული ინფორმაცია მნიშვნელოვანია კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით, რადგან კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირის მახასიათებლები კრიმინოლოგიური კვლევების მნიშვნელოვანი ასპექტია და დანაშაულის ერთ-ერთ შესაძლო გამომწვევ გარემოებას წარმოადგენს. განსაკუთრებით ისეთი მახასიათებლები, როგორც არის: არასრულწლოვანთა ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობა, ქცევითი თავისებურებები, მავნე ჩვევებზე დამოკიდებულება, მშობლებთან და თანატოლებთან ურთიერთობა, ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა, განათლება.

უკვე აღინიშნა, რომ კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მახასიათებლების კვლევა არ აკეთებს წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე დასკვნებს. კვლევაში წარმოდგენილი მონაცემები იმთავითვე არ უნდა განვიხილოთ, როგორც არასრულწლოვანთა დანაშაულის გამომწვევი გარემოებები. კრიმინოლოგიური დასკვნების გაკეთებისთვის აუცილებელია კვლევაში მოცემული ინფორმაციის დამატებითი ანალიზი სპეციალისტთა მხრიდან.

პროკურატურის მიზანია შესაბამის სამეცნიერო წრეებსა თუ ბავშვის უფლებებზე მომუშავე უწყებებს მიაწოდოს კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით საინტერესო და მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, რათა შესაბამისმა პირებმა და უწყებებმა შეძლონ მათი გამოყენება შემდგომ საქმიანობასა და შესაბამისი მიმართულებებით განახორციელონ დამატებითი სიღრმისეული კვლევები.

⁴ Roufa, Timothy. "Criminology, the Study of Crime, Causes, and Consequences". The Balance Careers. Retrieved 30 April 2019// <https://www.liveabout.com/what-is-criminology-974589>

⁵ ი. გომიაშვილი. კრიმინოლოგია. თბილისი, 1987. გვ. 67-71.

⁶ გაეროს სახელმძღვანელო წესები დანაშაულის პრევენციის შესახებ (რიადის სახელმძღვანელო პრინციპები), III თავი.

⁷ გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ (პეკინური წესები), წესი 64.

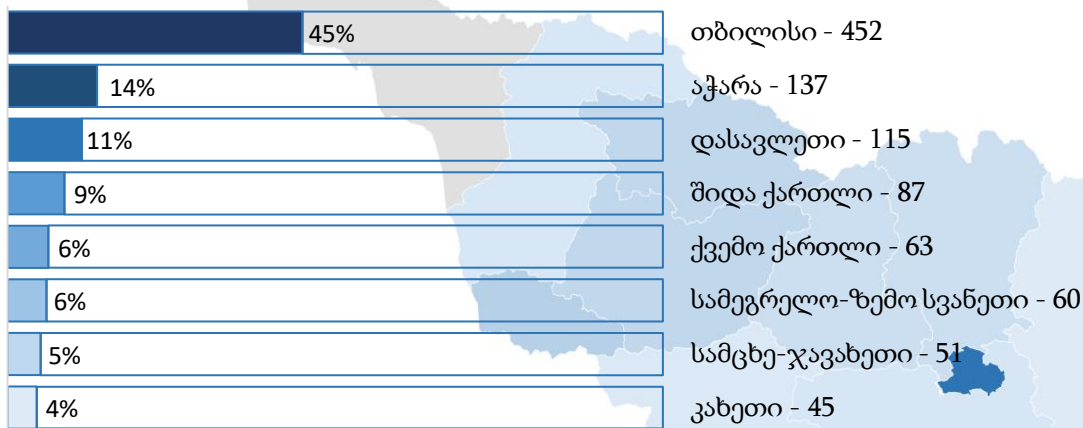
კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა გეოგრაფიული გადანაწილება

დანაშაულის დონის განსაზღვრა კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინფორმაციას წარმოადგენს. დანაშაულის დონის განსაზღვრა გვამძლევს შესაძლებლობას სწორად შევაფასოთ არსებული კრიმინოგენული მდგომარეობა. სწორედ ამიტომ, კრიმინოლოგიური კვლევის ფარგლებში მოხდა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა რაოდენობის განსაზღვრა რეგიონულ ჭრილში, ასევე, განისაზღვრა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა თანაფარდობა მოსახლეობის რაოდენობასთან მიმართებით. აღნიშნული გვამძლევს სრულყოფილ წარმოდგენას არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულის მასშტაბების შესახებ. ცალკეულ ტერიტორიულ ერთეულებში კი არასრულწლოვანთა დანაშაულის დონის განსაზღვრა შესაბამის უწყებებს რეგიონულ დონეზე პრიორიტეტების სწორად განსაზღვრის შესაძლებლობას აძლევს.

2023 წლის მონაცემებით, განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა 1010-ია, საიდანაც კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი თბილისში დაფიქსირდა.

რეგიონულ ჭრილში კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებლები შემდეგნაირად გადანაწილდა:

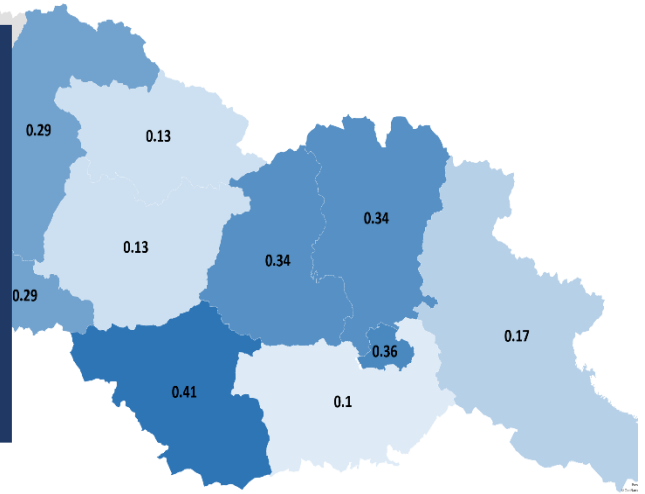
კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი რეგიონულ ჭრილში

მონაცემების რეგიონულ ჭრილში გაანალიზებისას ირკვევა, რომ არასრულწლოვნის მიერ ყველაზე მეტი დანაშაული ჩადენილი იქნა თბილისში (45%). კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით, რეგიონებში არასრულწლოვანთა მიერ დანაშაულის ჩადენის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აჭარის (14%), ხოლო ყველაზე დაბალი - კახეთის (4%) რეგიონში ფიქსირდება.

კრიმინოგენული სურათის სრულად შესაფასებლად, მნიშვნელოვანია არასრულწლოვანთა დანაშაულის მაჩვენებელი ასევე გაანალიზდეს მოსახლეობის რაოდენობასთან მიმართებით.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული ინფორმაციის თანახმად, საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა 2023 წლის პირველი იანვრის მდგომარეობით 3 736 357-ია. შესაბამისად, ქვეყნის მასშტაბით ყოველ 1000 მოსახლეზე კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა კოეფიციენტი არის 0,27.

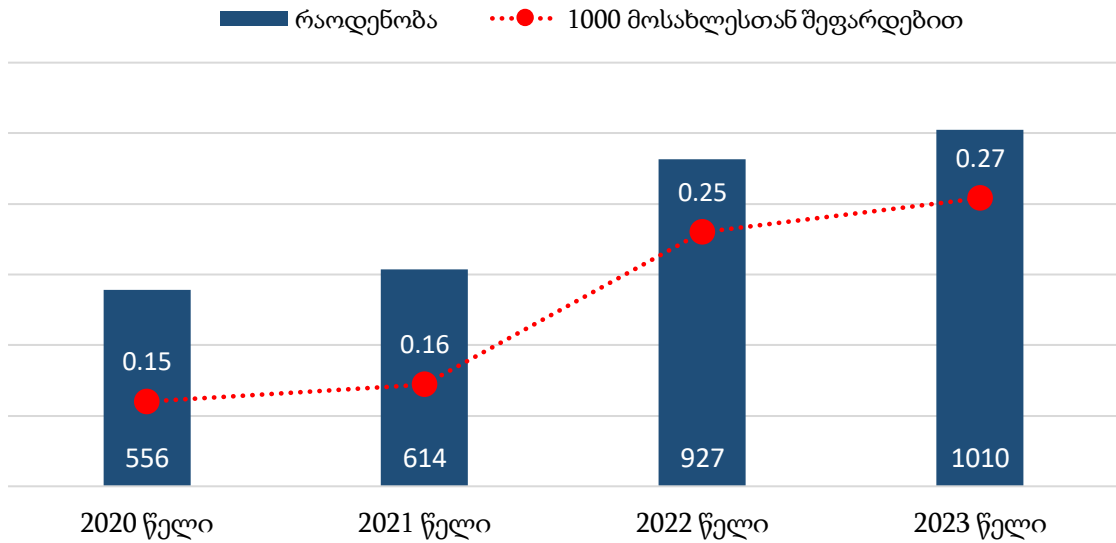
რეგიონი	კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა რაოდენობა	მოსახლეობა	არასრულწლოვანთა დანაშაულის მაჩვენებელი ყოველ 1000 მოსახლეზე
სამცხე-ჯავახეთი	60	147400	0.41
თბილისი	452	1241709	0.36
შიდა ქართლი	115	343100	0.34
აჭარა	137	465700	0.29
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	87	299300	0.29
კახეთი	51	306200	0.17
დასავლეთი	63	490200	0.13
ქვემო ქართლი	45	442800	0.10
სულ	1010	3736357	0.27

როგორც მონაცემთა ანალიზიდან ირკვევა, ყოველ 1000 მოსახლეზე კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი თბილისსა და აჭარის რეგიონში ფიქსირდება, ხოლო, ყველაზე დაბალი - დასავლეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში.

საინტერესოა, ქვეყნის მასშტაბით, მოსახლეობის რაოდენობასთან მიმართებით კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებლის დინამიკა წლების მიხედვით. ქვეყნის მასშტაბით, 2020 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი 0,15, ხოლო 2021 წელს - 0,16 იყო. აღსანიშნავია, რომ 2022 წელს ამ მაჩვენებელმა მოიმატა და გახდა 0,25, 2023 წელს კვლავ შენარჩუნდა მოსახლეობის რაოდენობასთან მიმართებით კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა რაოდენობის მატების ტენდენცია და ყოველ 1000 მოსახლეზე ქვეყნის მასშტაბით კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელმა 0,27 შეადგინა.

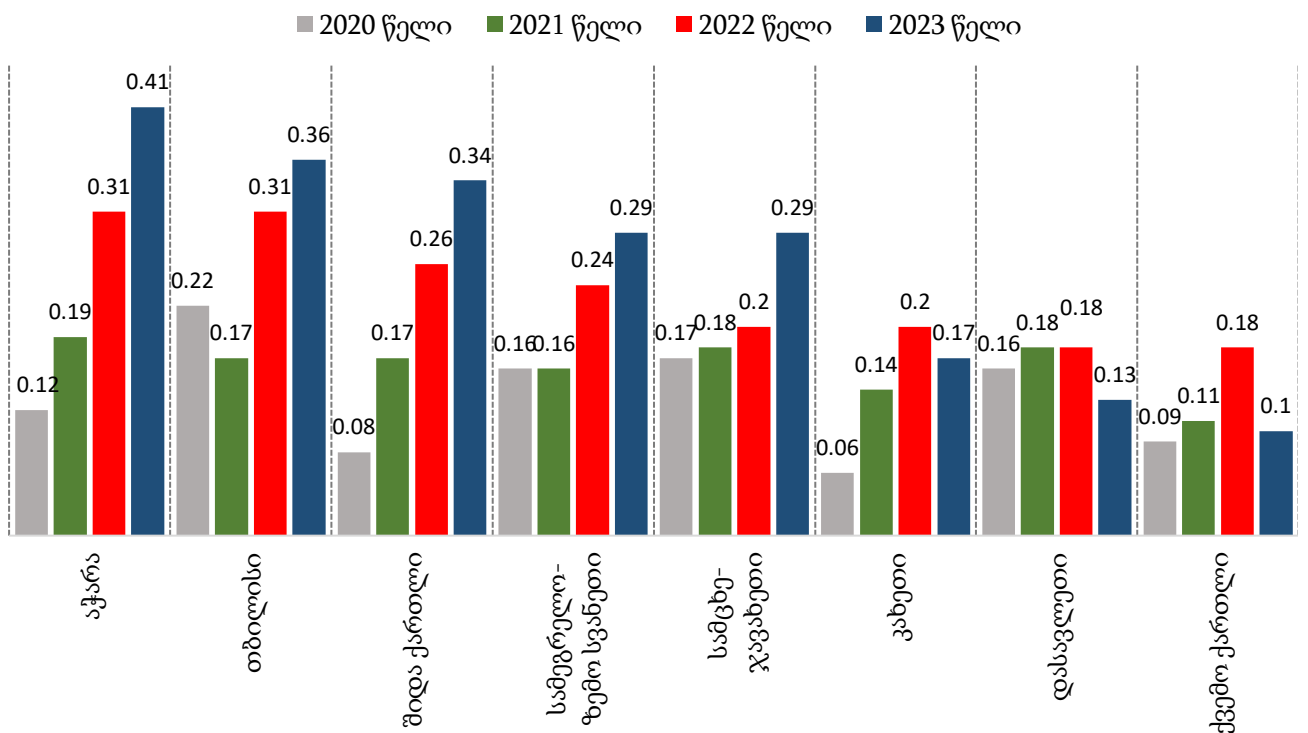
2020-2023 წლებში ქვეყნის მასშტაბით კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა რაოდენობა და მაჩვენებელი ყოველ 1000 მოსახლეზე შეფარდებით შემდეგია:

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა რაოდენობა 2020-2023 წლებში

აღნიშნული მაჩვენებელი გაანალიზდა რეგიონულ ჭრილშიც, რაც ქვეყანაში არსებულ საერთო სურათთან ერთად არასრულწლოვანთა დანაშაულის კრიმინოგენული მდგომარეობის რეგიონულ ჭრილში შეფასების შესაძლებლობასაც იძლევა.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი ყოველ 1000 მოსახლეზე 2020-2023 წლებში

როგორც მონაცემების ანალიზი ცხადყოფს, გასულ წლებთან შედარებით ყოველ 1000 მოსახლეზე კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი თბილისში, აჭარაში, შიდა ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში მომატებულია, ხოლო დასავლეთის, კახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში მოსახლეობის რაოდენობასთან შედარებით აღნიშნული მაჩვენებელი 2023 წელს შემცირებულია.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ასაკი

არასრულწლოვნის ასაკობრივი განვითარების თავისებურებები არასრულწლოვნის ქცევის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია, რომლის გათვალისწინება არასრულწლოვანთან ნებისმიერი მიმართულებით მუშაობის დროს აუცილებლად გასათვალისწინებელი გარემოებაა.

არასრულწლოვანთა დანაშაულის სპეციფიკა მნიშვნელოვნად არის განპირობებული ბავშვის ასაკობრივი განვითარების თავისებურებებით. კრიმინოლოგები არასრულწლოვანთა დანაშაულების თავისებურებებზე საუბრისას, დანაშაულის გამომწვევ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად ასაკს განიხილავენ. ასაკსა და დანაშაულს შორის ურთიერთობის შესახებ თეორია უძველესია კრიმინოლოგიურ ლიტერატურაში. „ასაკ-დანაშაულის მრუდის“ თეორიის თანახმად, დანაშაული იზრდება ადრეულ მოზარდობაში - დაახლოებით 14 წლის ასაკში, პიკს აღწევს 20 წლის ასაკში და შემდეგ მცირდება,⁸ რაც ფსიქოლოგთა შეფასებით ასაკობრივი განვითარების რთულ პერიოდს უკავშირდება. „ბავშვობიდან მოზარდილობაში გადასვლის პროცესი, როგორც წესი, მძაფრად და ზოგჯერ დრამატულადაც მიმდინარეობს. მასში სოციალური განვითარების ურთიერთსაპირისპირო ტენდენციებია გადახლართული. ერთი მხრივ, ამ რთული პერიოდისათვის დამახასიათებელია ნეგატიური გამოვლინებები – პიროვნების დისჰარმონია, უკვე ჩამოყალიბებული ინტერესების შეცვლა, მოზარდილებთან მიმართებაში პროტესტის გამომხატველი ქცევა და სხვა.“ ფსიქოლოგები მიუთითებენ რა ბავშვის ასაკობრივი განვითარების თავისებურებებზე, აღნიშნავენ, რომ არასრულწლოვნები დევიაციური ქცევისკენ მიდრეკილები უფრო ადრეულ ასაკში არიან და ასაკის მატებასთან ერთად, ასევე, ადრეულ ასაკში დანაშაულის გამოვლენისას სწორი ჩარევის შედეგად, ანტისოციალური და დანაშაულებრივი ქცევისკენ მიდრეკილება ქრება.⁹

კვლევის ფარგლებში არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულის გაანალიზება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკის ფარგლებში - 14-დან 18 წლამდე ასაკობრივ შუალედში ხდება. ეს სწორედ ის პერიოდია, როდესაც არასრულწლოვანი ე.წ. გარდატეხის პერიოდშია. განვითარების ამ პერიოდს ფსიქოლოგები კრიზისულ პერიოდს უწოდებენ. სწორედ ამიტომ არის ამ ასაკობრივი კატეგორიისთვის დამახასიათებელი დევიაციური ქცევისკენ მიდრეკილება. ამასთან, მეცნიერები აღნიშნავენ, რომ არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაული ეპიზოდური ხასიათისაა, რადგან გარდატეხის პერიოდთან ერთად არსებობს მოზარდის სოციალიზაციის პროცესთან დაკავშირებული პრობლემები, კერძოდ, ბავშვმა შეიძლება დანაშაული ჩაიდინოს გარდატეხის ასაკში, ხოლო სოციალიზაციის დასრულების შემდეგ აღარ ჩაიდენს დანაშაულს.¹⁰

2023 წელს ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობიდან 152 პირს (15%) დანაშაული 14 წლის ასაკში, 215 პირს (22%) – 15 წლის ასაკში, 295 პირს (29%) - 16 წლის ასაკში, ხოლო 348 პირს (34%) – 17 წლის ასაკში ჰქონდა ჩადენილი.

⁸ M. Rocque, Ch. Posick, J. Hoyle. Age and Crime-Rocque-Major Reference Works-Wiley Online Library. 2015. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118519639.wbecpx275>

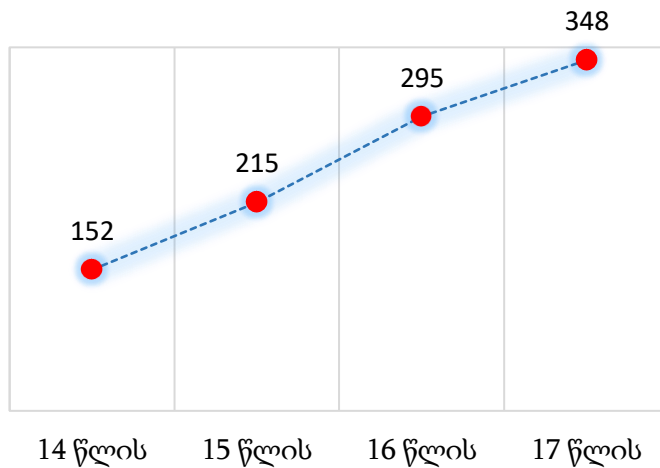
⁹ <https://www.nij.gov/topics/crime/Pages/delinquency-to-adult-offending.aspx>

¹⁰ F. Schaffstein, W. Beulke, S. Swoboda. Jugendstrafrecht, Eine systematische Darstellung. 2014. S. 7.

2023 წლის ტენდენცია შეესაბამება 2019-2022 წლების მონაცემებს. კერძოდ, ყოველწლიურად კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიერ დანაშაულის ჩადენის მონაცემები ასაკობრივ ჯგუფში ადასტურებს, რომ დანაშაულებრივი ქცევისადმი მიდრეკილება 14 წლიდან მზარდია.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი ასაკის მიხედვით

2023 წელს განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობის 63%-ს დანაშაული 16-17 წლის ასაკში ჰქონდა ჩადენილი.

ამასთან, 17 წლის ასაკში დანაშაულის ჩადენის რაოდენობრივი მაჩვენებელი დაახლოებით 2,4-ჯერ აღემატება 14 წლის ასაკში დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელს.

არასრულწლოვნებში გავრცელებული დანაშაულები

ყოველწლიური მაჩვენებელი მიუთითებს, რომ არასრულწლოვნებში ყველაზე მეტად გავრცელებულ დანაშაულს საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები წარმოადგენს.

2023 წლის სტატისტიკური მონაცემები ადასტურებს, რომ ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა 74%-ს სწორედ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული არაძალადობრივი დანაშაული ჰქონდა ჩადენილი. დანაშაულის ობიექტის შესახებ ინფორმაციის დამუშავების შედეგად გამოიკვეთა, რომ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები ხშირად სავაჭრო ობიექტებშია ჩადენილი და ყველაზე მეტად გავრცელებულია არასრულწლოვანთა მიერ ტანსაცმლის და ტკბილეულის ქურდობის შემთხვევები. თუმცა, გვხვდება ალკოჰოლური სასმელისა და სიგარეტის ფარულად დაუფლების შემთხვევებიც.

დანაშაულის სახე	რაოდენობა	%
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ	720	71.3%
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	135	13.4%
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და კიბერდანაშაული	24	2.4%
სატრანსპორტო დანაშაული	17	1.7%
დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	17	1.7%
კიბერდანაშაული	16	1.6%
ნარკოტიკული დანაშაული	14	1.4%
დანაშაული მმართველობის წესის წინააღმდეგ	10	1.0%
დანაშაული საკუთრების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	10	1.0%
დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	8	0.8%
დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	7	0.7%
დანაშაული საკუთრებისა და მმართველობის წესის წინააღმდეგ	4	0.4%
დანაშაული საკუთრების, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	3	0.3%
დანაშაული საკუთრების, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	3	0.3%
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	2	0.2%
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და ნარკოდანაშაული	2	0.2%
დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ	2	0.2%
დანაშაული მმართველობის წესის წინააღმდეგ	2	0.2%

დანაშაული მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ	2	0.2%
ნარკოდანაშაული და დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	1	0.1%
დანაშაული სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული მტკიცებულების მოპოვების საპროცესო წესის წინააღმდეგ	1	0.1%
ტერორიზმი	1	0.1%
კიბერდანაშაული	1	0.1%
დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული და დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული გარემოს დაცვის წესის წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, მმართველობის წესის წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის შესახებ	1	0.1%
დანაშაული საკუთრების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	1	0.1%
დანაშაული გარემოს დაცვის და მმართველობის წესის წინააღმდეგ	1	0.1%

როგორც ვხედავთ, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის შემდეგ, ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული მეორე ადგილზეა.

საინტერესოა, დანაშაულის სახეების ანალიზი კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ასაკის მიხედვითაც.

დანაშაულის სახე	ასაკი	რაოდენობა
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ	14 წლის	110
	15 წლის	157
	16 წლის	212
	17 წლის	241
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	14 წლის	28
	15 წლის	32
	16 წლის	37
	17 წლის	38
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და კიბერდანაშაული	14 წლის	1
	15 წლის	7
	16 წლის	4
	17 წლის	12
სატრანსპორტო დანაშაული	15 წლის	1
	16 წლის	7

	17 წლის	9
დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	14 წლის	4
	15 წლის	2
	16 წლის	6
	17 წლის	5
კიბერდანაშაული	14 წლის	3
	15 წლის	2
	16 წლის	7
	17 წლის	4
ნარკოტიკული დანაშაული	15 წლის	1
	16 წლის	6
	17 წლის	7
დანაშაული მმართველობის წესის წინააღმდეგ	15 წლის	1
	16 წლის	3
	17 წლის	6
დანაშაული საკუთრების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	15 წლის	2
	16 წლის	3
	17 წლის	5
დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	14 წლის	1
	16 წლის	2
	17 წლის	5
დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	14 წლის	1
	15 წლის	3
	16 წლის	1
	17 წლის	2
დანაშაული საკუთრებისა და მმართველობის წესის წინააღმდეგ	16 წლის	1
	17 წლის	3
დანაშაული საკუთრების, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის წინააღმდეგ	14 წლის	1
	17 წლის	2
დანაშაული საკუთრების, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	14 წლის	1
	16 წლის	1
	17 წლის	1
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ	15 წლის	1
	16 წლის	1
დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ და ნარკოდანაშაული	16 წლის	1
	17 წლის	1
დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ	16 წლის	1
	17 წლის	1
დანაშაული მმართველობის წესის წინააღმდეგ	14 წლის	1
	15 წლის	1
დანაშაული მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და საზოგადოებრივი ზნეობის წინააღმდეგ	15 წლის	1
	17 წლის	1
ნარკოდანაშაული და დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული	15 წლის	1

დანაშაული სქესობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ	17 წლის	1
დანაშაული მტკიცებულების მოპოვების საპროცესო წესის წინააღმდეგ	16 წლის	1
ტერორიზმი	14 წლის	1
კიბერდანაშაული	17 წლის	1
დანაშაულის დროულად აღკვეთისა და გახსნის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული და დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ	15 წლის	1
დანაშაული საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	16 წლის	1
დანაშაული გარემოს დაცვის წესის წინააღმდეგ	17 წლის	1
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, მმართველობის წესის წინააღმდეგ	15 წლის	1
დანაშაული სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის შესახებ	15 წლის	1
დანაშაული საკუთრების, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, საზოგადოებრივი უშიშროებისა და წესრიგის წინააღმდეგ	17 წლის	1
დანაშაული გარემოს დაცვის და მმართველობის წესის წინააღმდეგ	17 წლის	1

როგორც ცხრილიდანაც ირკვევა, ყველაზე მეტად გავრცელებულ დანაშაულებთან მიმართებაშიც, 14-15 წლის არასრულწლოვანებთან შედარებით, 16-17 წლის მოზარდებში შეინიშნება დანაშაულის ჩადენის მატების ტენდენცია.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახური მდგომარეობა, არასრულწლოვნის ქცევისადმი ოჯახის წევრების დამოკიდებულება

არასრულწლოვნის ქცევის შეფასების პროცესში, მისი ინდივიდუალური საჭიროებების შეფასებისას, ყოველთვის დიდი ყურადღება ექცევა არასრულწლოვნის ოჯახური გარემოს შესწავლას, რადგან არასრულწლოვნის ფსიქოემოციურ მდგომარეობასა და ქცევის ჩამოყალიბებაზე ოჯახის განსაკუთრებულ როლზე მიუთითებს ყველა სპეცილისტი. ოჯახი არის ის სივრცე, რომელიც ქმნის ბავშვის სწორი განვითარებისთვის მიკროკლიმატს. სწორედ ოჯახში ხდება ბავშვის სოციალური უნარების ჩამოყალიბება.

ვიდრე ოჯახურ გარემოსთან დაკავშირებული მახასიათებლების სტატისტიკურ მონაცემებს განვიხილავთ, მნიშვნელოვანია, კიდევ ერთხელ შევაფასოთ ოჯახური გარემოს როლი კრიმინოლოგიური თვალსაზრისით.

სოციოლოგები და ფსიქოლოგები ცალსახად და მკაფიოდ მიუთითებენ, რომ ოჯახურ გარემოს დიდი მნიშვნელობა აქვს არასრულწლოვნის სწორად სოციალიზაციის, პიროვნული ღირებულებებისა და სამომავლო მისწრაფებების ჩამოყალიბების პროცესში. ოჯახური ურთიერთობის დროს ადამიანები სოციალურ, ემოციურ და საკომუნიკაციო კომპონენტებს სწავლობენ, რომლებიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ მათ შემდგომ განვითარებაში. ბავშვსა და ოჯახის წევრებს შორის არსებული ფსიქოლოგიური და ბიოლოგიური კავშირები ცხადია გადამწყვეტია არასრულწლოვნის განვითარებისთვის. სწორედ ამიტომ, ბავშვებისა და მოზარდების ურთიერთობა ოჯახთან მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ანტისოციალური ქცევის განვითარებასა და დანაშაულის ჩადენაზე.¹¹ ზემოაღნიშნული გარემოებების გამო სპეციალისტები ოჯახს ბავშვის განვითარებისთვის „კრიტიკულ“ ელემენტად და მისი შემდგომი დანაშაულებრივი ქცევისადმი მიდრეკილების განმსაზღვრელ ფაქტორად განიხილავენ.¹²

კრიმინოლოგთა აზრით, „ადამიანი პიროვნული განვითარების პროცესში ოჯახიდან იღებს მნიშვნელოვან იმპულსებს. ბავშვზე გავლენას ახდენს ოჯახური ატმოსფერო, მშობლებსა და შვილებს შორის ურთიერთობები. ოჯახს მრავალი ფუნქცია და მოვალეობა აკისრია ბავშვის აღზრდასთან დაკავშირებით. ხშირად ოჯახს უჭირს ყველა ამ ვალდებულების შესრულება, შედეგად კი ვიღებთ კანონთან კონფლიქტში მყოფ ახალგაზრდებს. ოჯახის სტრუქტურა და ფუნქციონირება, რაც გულისხმობს დამოკიდებულებას ოჯახის წევრებს შორის, არის ოჯახთან დაკავშირებული ის ორი ძირითადი კატეგორია, რაც გავლენას ახდენს მოზარდის დანაშაულებრივ ქცევაზე. მიუთითებენ იმასაც, რომ მნიშვნელოვანია არა მარტო მშობლებთან ურთიერთობა, არამედ ოჯახის შემადგენლობაც, არასრული ოჯახის ფენომენი და ა.შ.“¹³ არასრულწლოვანთა დანაშაულის მიზეზების ანალიზისას ფსიქოლოგები ხშირად აღნიშნავენ, რომ მოზარდთა დანაშაულის ზრდას შესაძლებელია ხელს უწყობდეს ოჯახის არასტაბილურობა, ბავშვების უმეტესაწილად დატოვება. აგრესიით ხშირად გამოირჩევიან ბავშვები ასოციალური ოჯახებიდან. ზოგიერთი კვლევა ხედავს კავშირს მოზარდის დანაშაულებრივ ქცევასა და განქორწინებულ ოჯახს შორის. არსებობს კვლევები, რომელთა მიხედვითაც დანაშაულებრივი

¹¹ Institute of Medicine and National Research Council. 2001. Juvenile Crime, Juvenile Justice. Washington, DC: The National Academies Press. doi: <https://doi.org/10.17226/9747>

¹² Rosemary Kakonzi Mwangangi. The Role of Family in Dealing with Juvenile Delinquency. Juvenile Justice, University of Geneva, Geneva, Switzerland. 2019// <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=90991>

¹³ მორის შალიკაშვილი, გივი მიქანაძე. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება (სახელმძღვანელო). თბილისი, ფრაიბურგი, სტრასბურგი. 2016 წ. 22-24 გვ.

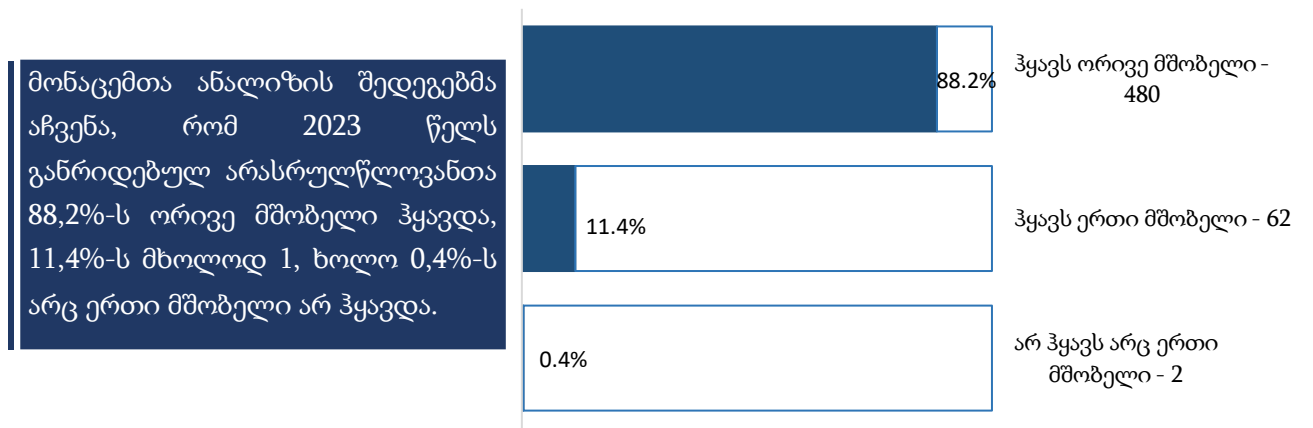

ქცევა ხშირია ისეთ მოზარდებში, რომელთაც ახალგაზრდა მშობლები ჰყავთ.¹⁴ ამასთან, გარემო ხშირად ეხმარება არასრულწლოვანს ასაკობრივი თავისებურებებით გამოწვეული სირთულეების დაძლევაში. მშობლებისა და ზრდასრულების გავლენა არის ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც ხელს უშლის დანაშაულს. როდესაც მშობელი ან სხვა ზრდასრული ურთიერთობს ბავშვთან და აჩვენებს, რა არის მისაღები და რა ითვლება არასწორად, ბავშვი უფრო მეტად იქცევა ისე, რომ მისი ქცევა არ იყოს ანტისოციალური. ბავშვის განვითარებისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია სწორი ღირებულებების მქონე ზრდასრულთან ურთიერთობა, რომელიც გავლენას მოახდენს მის ქმედებებზე და აჩვენებს განსხვავებას რა არის სწორი და რა არის არასწორი.¹⁵ ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, კრიმინოლოგიური კვლევების დროს მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა არასრულწლოვანთა ოჯახურ მდგომარეობას, აღზრდის წესებს, მშობლებს შორის ურთიერთობას. კრიმინოლოგიური კვლევები ადასტურებენ, რომ ოჯახურ მდგომარეობასა და მოგვიანებით პირის მიერ დანაშაულის ჩადენას ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირი აქვს.

ზემოაღნიშნული საკითხების მნიშვნელობიდან გამომდინარე განრიდებულ არასრულწლოვანთა ინდივიდუალურ შეფასებებში ასახული ინფორმაციის საფუძველზე, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ოჯახურ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, გაანალიზდა შემდეგი ინფორმაცია:

- ჰყავს თუ არა არასრულწლოვანს მშობლები;
- ცხოვრობს თუ არა არასრულწლოვანი მშობლებთან;
- რა არის მშობელთა არყოლის მიზეზი;
- ვისთან ერთად უწევს ბავშვს ცხოვრება;
- როგორია განქორწინების მაჩვენებელი კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ოჯახებში;
- ხომ არ დგინდება ოჯახის წევრთა დანაშაულებრივი ქცევა;
- როგორია ოჯახის წევრების დამოკიდებულება არასრულწლოვანის მიერ ჩადენილ დანაშაულზე.

მშობელთა ყოლის ფაქტი

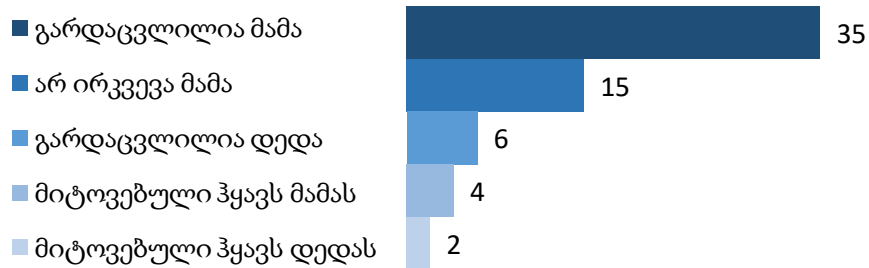
მონაცემთა ანალიზის შედეგებმა აჩვენა, რომ 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 88,2%-ს ორივე მშობელი ჰყავდა, 11,4%-ს მხოლოდ 1, ხოლო 0,4%-ს არც ერთი მშობელი არ ჰყავდა.

¹⁴ <http://phf.org.ge/ka/resources/mozardta-agresiuli-qceva/>
¹⁵ <https://baysingerlaw.com/2018/03/factors-contributing-juvenile-delinquency/>

იმ 2 არასრულწლოვნიდან, რომლებსაც არც ერთი მშობელი არ ჰყავდათ, მშობლების არყოლის მიზეზი ორივე შემთხვევაში მშობლების გარდაცვალება იყო. იმ 62 არასრულწლოვნიდან კი, რომლებსაც მხოლოდ 1 მშობელი ჰყავდათ, მშობლის არყოლის მიზეზები შემდეგია:

**ჰყავს 1 მშობელი - 62
მშობლის არყოლის მიზეზი**

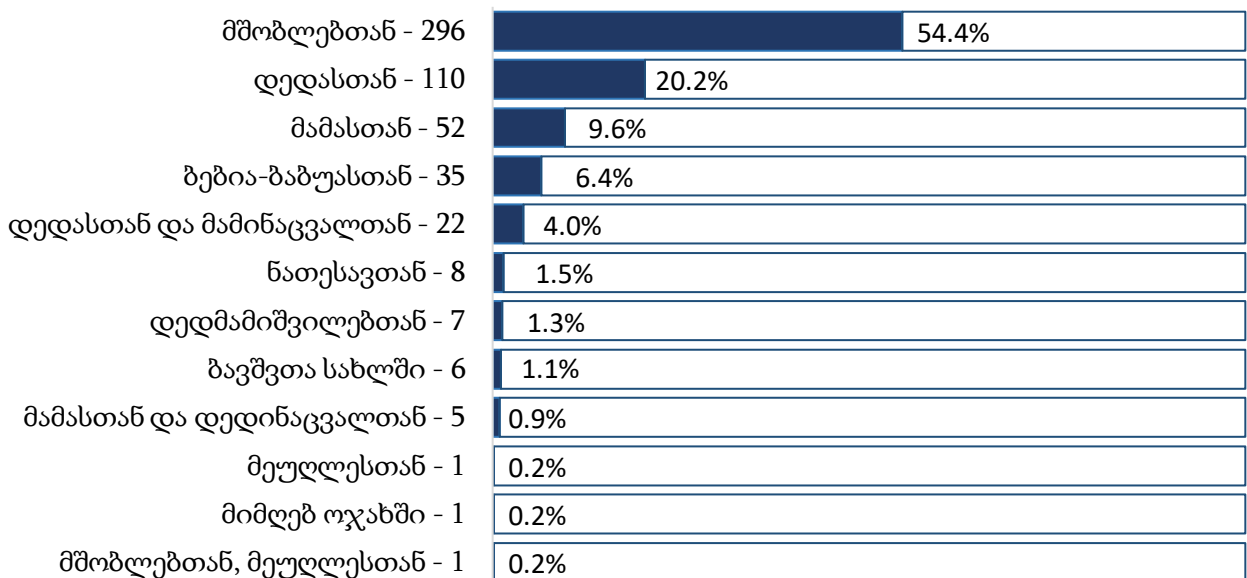

მიუხედავად იმისა, რომ არასრულწლოვანთა 82.2%-ს ჰყავს ორივე მშობელი, არასრულწლოვანთა საკმაოდ დიდი ნაწილი, კერძოდ განრიდებულ არასრულწლოვანთა 45.6% არ ცხოვრობს ორივე მშობელთან ერთად. არასრულწლოვანთა დიდ ნაწილს მშობლების განქორწინების ან მშობელთა ემიგრაციის გამო ცხოვრება მხოლოდ ერთ მშობელთან, ბებია-ბაბუასთან ან სხვა ნათესავებთან უწევს.

არასრულწლოვანთა ოჯახურ გარემოსთან დაკავშირებული სხვა გარემოებები კი შემდეგია:

- 2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვნიდან, 116 მოზარდის მშობლები განქორწინებულები იყვნენ, ანუ, მშობელთა განქორწინების მაჩვენებელმა 21% შეადგინა.

არასრულწლოვანთა თანაცხოვრება მშობლებთან

- საყურადღებოა არასრულწლოვანთა მშობლების ემიგრაციის მაჩვენებელიც. 2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვნიდან 108 არასრულწლოვნის (20%) ორივე ან ერთ-ერთი მშობელი საზღვარგარეთ იმყოფება, საიდანაც 7 არასრულწლოვნის ორივე მშობელი, 63 არასრულწლოვნის დედა, ხოლო 38 არასრულწლოვნის - მამა იმყოფება საზღვარგარეთ.

- აღსანიშნავია, რომ 16% შემთხვევაში დაფიქსირდა არასრულწლოვნის ოჯახის წევრის წარსულში დანაშაულებრივი გამოცდილების ფაქტი. კერძოდ, 544 არასრულწლოვნიდან 89 არასრულწლოვნის ოჯახის ერთი ან რამდენიმე წევრი წარსულში ნასამართლევა, მათ შორის, ნასამართლევა 64 არასრულწლოვნის მამა, 5 არასრულწლოვნის დედა, 19 არასრულწლოვნის ოჯახის სხვა წევრი, ხოლო 1 არასრულწლოვნის ოჯახის რამდენიმე წევრი.
- არასრულწლოვანთა 96% (523) შემთხვევაში მათი ოჯახის წევრები არასრულწლოვნის ქცევას უარყოფითად აფასებდნენ, არასრულწლოვანთა 3%-ში (16) არასრულწლოვნის ქცევისადმი ოჯახის წევრების დამოკიდებულება ნეიტრალური იყო, არასრულწლოვნის ქცევის მიმართ დადებითი დამოკიდებულება დააფიქსირეს მხოლოდ 3 არასრულწლოვნის ოჯახის წევრებმა, 2 არასრულწლოვნის ოჯახის წევრთა პოზიცია კი გაურკვეველია.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა საცხოვრებელი და ეკონომიკური პირობები

კრიმინოლოგიური ინფორმაციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ასპექტს წარმოადგენს სოციალური გარემოს შესწავლა. სწორედ ამიტომ, კვლევის ფარგლებში ინდივიდუალურ შეფასებებში ასახული ინფორმაცია არასრულწლოვნისა და მისი ოჯახის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ჭრილშიც გაანალიზდა. კერძოდ, დამუშავდა ისეთი ინფორმაცია, როგორიცაა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ოჯახის წევრების დასაქმება, ოჯახის შემოსავლი რამდენად საკმარისია ოჯახის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, როგორია საცხოვრებელი პირობები.

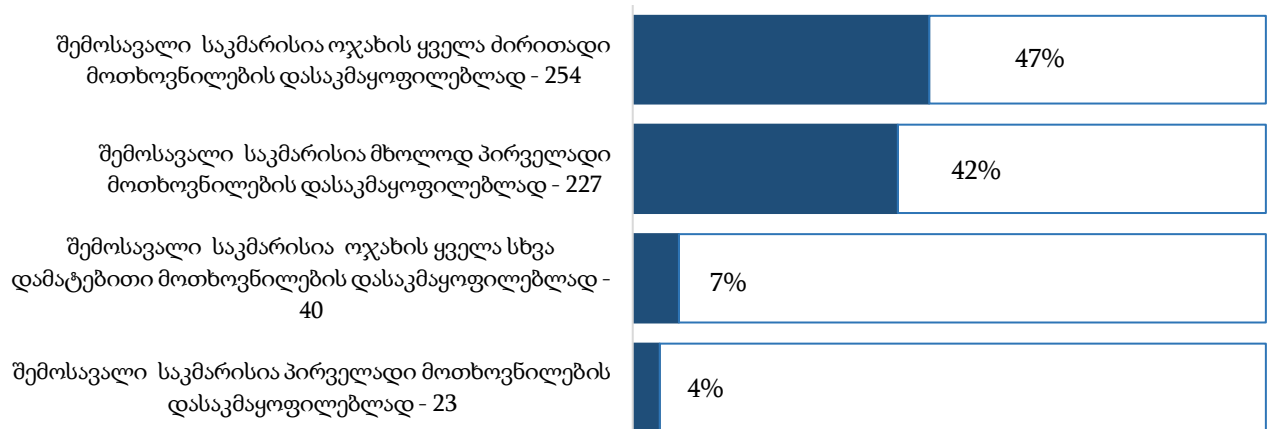
განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახის წევრების ეკონომიკური მდგომარეობის შესაფასებლად, პირველ რიგში მოხდა არასრულწლოვანთა მშობლების დასაქმების მდგომარეობის შესწავლა. მონაცემების თანახმად:

- დასაქმებულია 253 (47%) განრიდებული არასრულწლოვნის ორივე მშობელი, საიდანაც 65 (27%) არასრულწლოვნის ორივე ან ერთი მშობელი ემიგრაციაშია;
- 111 (20%) არასრულწლოვნის მხოლოდ დედაა დასაქმებული, საიდანაც 20 (18%) არასრულწლოვნის დედა იმყოფება ემიგრაციაში;
- 121 (22%) არასრულწლოვნის მხოლოდ მამაა დასაქმებული, საიდანაც 12 (10%) არასრულწლოვნის მამა იმყოფება ემიგრაციაში.

დასაქმების მაჩვენებელთან ერთად მნიშვნელოვანია ინფორმაცია, რამდენად საკმარისია ოჯახის შემოსავალი საჭიროებების დაკმაყოფილებისთვის.

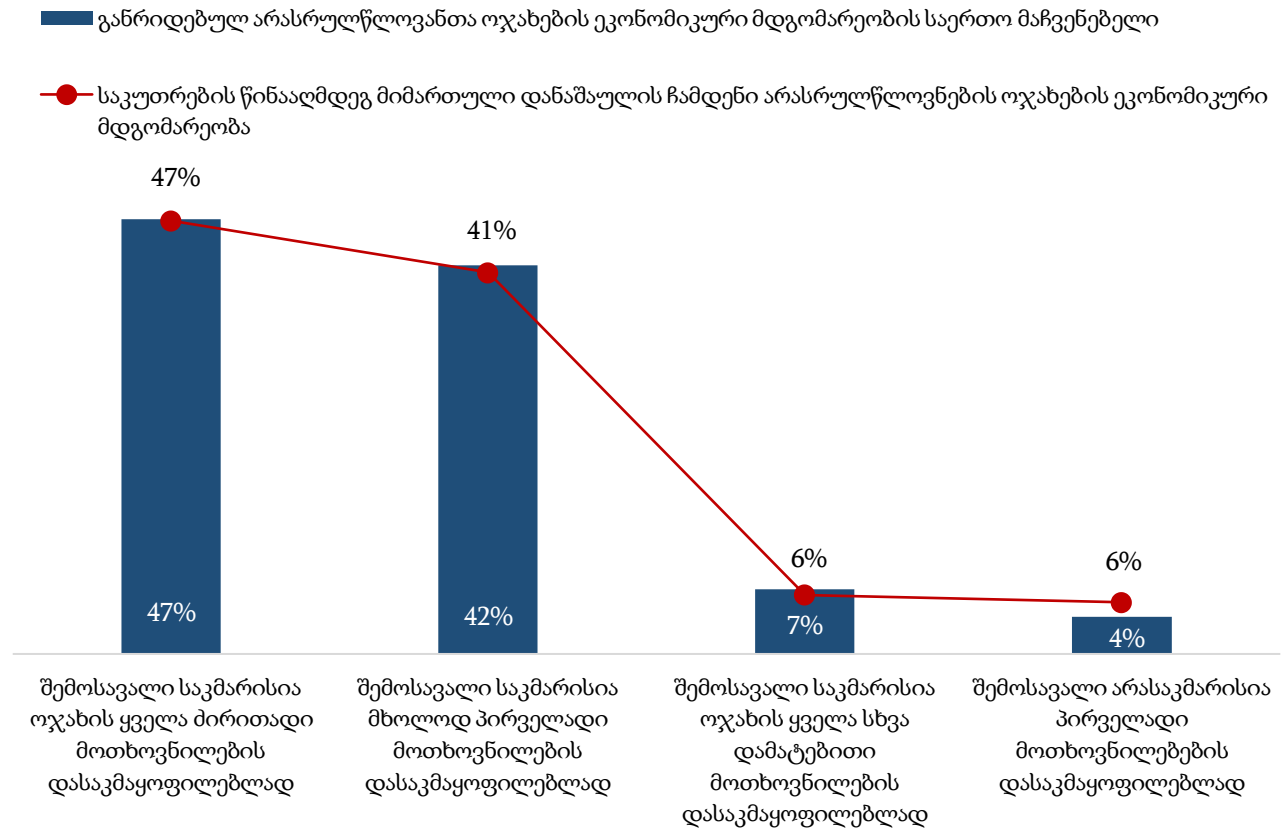
განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის შესწავლის შედეგად გაირკვა, რომ ძალიან დაბალია იმ ოჯახთა მაჩვენებელი (7%), რომელთაც დამატებითი მოთხოვნილების დაკმაყოფილება შეუძლიათ. ოჯახის ძირითადი საჭიროების დასაკმაყოფილებლად შემოსავალი საკმარისი იყო 47% შემთხვევაში. 42% შემთხვევაში განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების შემოსავალი მხოლოდ პირველადი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების საშუალებას იძლეოდა, ხოლო 4% შემთხვევაში პირველადი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად არ იყო საკმარისი.

არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობა

საინტერესოა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულების ჩამდენ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის გაანალიზებაც. უნდა აღინიშნოს, რომ მდგომარეობა ფაქტობრივად ზოგადი მაჩვენებლის იდენტურია. ოჯახის შემოსავლის ოდენობის მიხედვით, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა ჩამდენი არასრულწლოვნების ოჯახური მდგომარეობის პროცენტული გადანაწილება მცირედით განსხვავდება სულ განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობისგან.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის საერთო მაჩვენებლის შეფარდება საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკურ მდგომარეობასთან

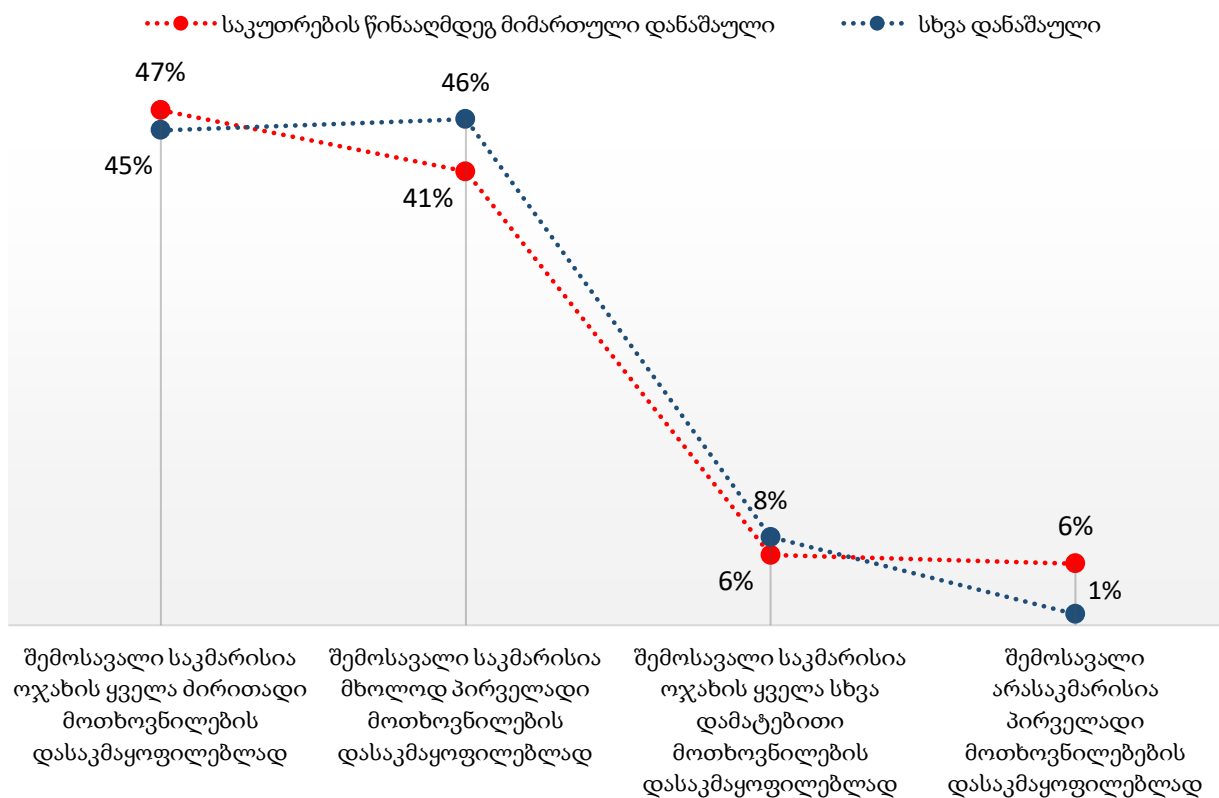

იმ არასრულწლოვანთა მიერ, რომელთა ოჯახების შემოსავალი მხოლოდ პირველადი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად არის საკმარისი ან საერთოდ არ არის საკმარისი პირველადი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლადაც კი, 70% შემთხვევაში ჩადენილი იქნა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები. აღნიშნულ შემთხვევაშიც საერთო მონაცემთან მიმართებით მკვეთრი მატების ტენდენცია არ ფიქსირდება.

არასრულწლოვანთა დანაშაულზე ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობის გავლენის გარკვევის მიზნით, ასევე გაანალიზდა, როგორი იყო იმ არასრულწლოვანთა ოჯახების შემოსავალი, რომელთაც საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული არ ჩაუდენიათ. აღნიშნული მაჩვენებლის თანაფარდობა იმ არასრულწლოვანთა ოჯახების შემოსავალთან, რომლებსაც საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები ჰქონდათ ჩადენილი შემდეგია:

საკუთრების წინააღმდეგ და სხვა დანაშაულთა ჩამდენ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობა

ზემოაღნიშნული მონაცემების თანახმად, ოჯახის შემოსავალი არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სახესთან კავშირში, როგორც ეკონომიკური დანაშაულის გამომწვევი გარემოება, ნაკლებად შეიძლება იქნეს განხილული.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა განათლება და სამუშაო გამოცდილება

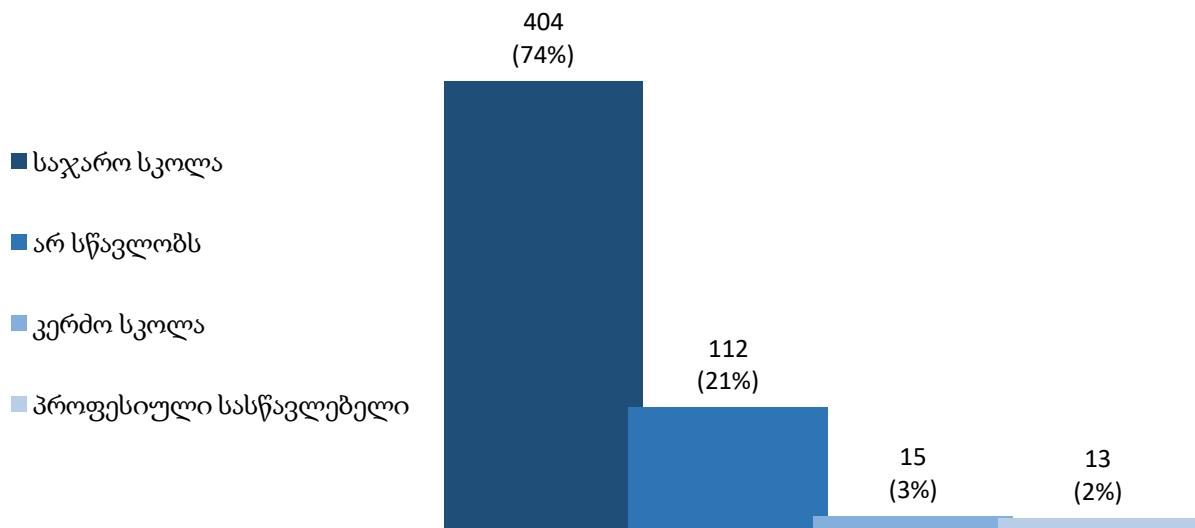
ბავშვის ჩამოყალიბების პროცესში ოჯახთან ერთად მნიშვნელოვან როლს სასკოლო გარემო ასრულებს. შესაბამისად, ოჯახთან ერთად არასრულწლოვანთა დანაშაულის კრიმინოლოგიური კვლევისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეკისრება სოციალიზაციის ისეთ ინსტიტუციას, როგორც არის საგანმანათლებლო დაწესებულება, ვინაიდან საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ბავშვი თავისი დროის 20-30%-ს ატარებს. შესაბამისად, სკოლა თუ სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულება ცოდნის მიცემასთან ერთად ბავშვის აღზრდა-განვითარებასაც უზრუნველყოფს.¹⁶

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კვლევის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა განათლებისა და სხვა აქტივობების შესახებ ინფორმაციის გაანალიზებას. ასევე, დამუშავდა ინფორმაცია, თუ რამდენად დაკავებულები არიან არასრულწლოვნები ფორმალური განათლების მიღების მიღმა და როგორ მართავენ თავისუფალ დროს; აქვთ თუ არა სამუშაო გამოცდილება და მომავალში განათლების მიღების მზაობა.

2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 21% განრიდების პროცედურების განხორციელების დაწყების ეტაპზე განათლებას არ იღებდა.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა განათლების შესახებ დეტალური ინფორმაცია შემდეგია:

არასრულწლოვანთა განათლება

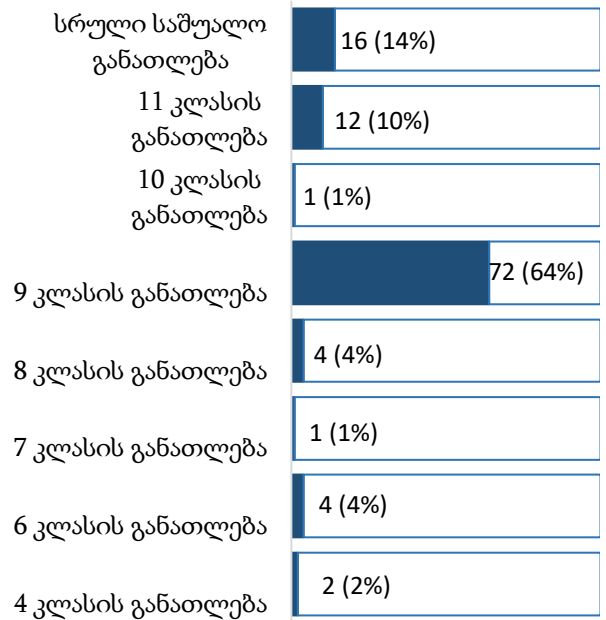
¹⁶ Aaron Chalfin, Monica Deza. The Intergenerational Effects of Education on Delinquency// http://econ.hunter.cuny.edu/wp-content/uploads/2017/01/Chalfin_Deza_compulsory2016.pdf;
The Impact of Education on Juvenile Delinquency and its Global Economic Implications. Challenges and Problems//Conference: 11-th International Conference on Engineering Education (EDUCATION '15), ISI - Thomson Reuters proceedings, Salerno, Italy, June 27-29, 2015// https://www.researchgate.net/publication/280088014_The_Impact_of_Education_on_Juvenile_Delinquency_and_its_Global_Economic_Implications_Challenges_and_Problems

როგორც ვხედავთ, 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 74% საჯარო სკოლაში იღებს საშუალო განათლებას, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია რელევანტური უწყებ(ებ)ის მიერ საჯარო სკოლებში პრევენციული ღონისძიებების გააქტიურება.

საყურადღებოა ინფორმაცია იმ არასრულწლოვანთა შესახებ, რომლებიც განრიდების ეტაპისთვის ფორმალურ განათლებას არ იღებდნენ.

იმ 112 ბავშვიდან, რომლებიც განათლებას ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების დროისთვის არ იღებდნენ, სრული საშუალო განათლება მხოლოდ 16 (14%) არასრულწლოვანს აქვს მიღებული, დანარჩენი 96 ბავშვიდან 2 (2%) არასრულწლოვანს მხოლოდ დაწყებითი საფეხურის განათლება ჰქონდა მიღებული, 9 (9%) არასრულწლოვანმა საშუალო განათლება საბაზისო განათლების საფეხურზე, საბაზისო განათლების დასრულების გარეშე შეწყვიტა. 72 (64%) არასრულწლოვანს კი საბაზისო განათლების საფეხურის დასრულების შემდეგ განათლების მიღება აღარ გაუგრძელებია, ხოლო 13-მა (11%) არასრულწლოვანმა განათლების მიღება შეწყვიტა მე-10-11 კლასის დასრულების შემდეგ.

არასრულწლოვანთა განათლება

კვლევის განხორციელების პროცესში, არასრულწლოვანთა განათლებასა და დამატებით აქტივობებთან მიმართებით შემდეგი მნიშვნელოვანი გარემოებები გამოიკვეთა:

- ინდივიდუალურ შეფასებებში აღნიშნული მონაცემების თანახმად, 432 არასრულწლოვანიდან, რომლებიც საჯარო/კერძო სკოლაში ან პროფესიულ სასწავლებელში სწავლობდნენ, 304 არასრულწლოვანს კარგი, 33-ს დამაკმაყოფილებელი, ხოლო 95 არასრულწლოვანს არადამაკმაყოფილებელი აკადემიური მოსწრება ჰქონდა. აღნიშნული არასრულწლოვანებიდან 186-ის ყოფაქცევა შეფასებულია როგორც კარგი, 226-ის - როგორც დამაკმაყოფილებელი, ხოლო 20 არასრულწლოვანის - როგორც არადამაკმაყოფილებელი.
- კვლევის განხორციელების დროს ინდივიდუალური შეფასებების შესწავლის საფუძველზე წერა-კითხვასთან დაკავშირებული პრობლემები 13 (2%) არასრულწლოვანთან გამოიკვეთა.
- მონაცემების ანალიზმა აჩვენა, რომ განრიდებულ არასრულწლოვანთა 71% (389 არასრულწლოვანი) არ არის დაკავებული დამატებითი აქტივობით.
- კვლევის ფარგლებში არასრულწლოვანთა მნიშვნელოვან დამცავ ფაქტორად უნდა შეფასდეს ის გარემოება, რომ განრიდებულ არასრულწლოვანთა 75% გამოთქვამს მზაობას სწავლის გაგრძელებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, ინდივიდუალური შეფასების განხორციელებისას სოციალური მუშაკის შეკითხვას, სურს თუ არა გააგრძელოს სწავლა მომავალში, 544 არასრულწლოვანიდან დადებითად უპასუხა 408 არასრულწლოვანმა. თუმცა, 25% შემთხვევაში არასრულწლოვანთა მიერ სწავლის გაგრძელებაზე მზაობა არ იქნა გამოხატული.

- 544 არასრულწლოვნიდან 197 (36%) არასრულწლოვანს ჰქონდა სამუშაო გამოცდილება, საიდანაც 126 არასრულწლოვანი სწავლობს. ამდენად, დასაქმებულ არასრულწლოვანთა 63%-ს სწავლისა და სამუშაოს შეთავსება უწევს.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ქცევითი თავისებურებები, მათზე ჩვევებზე დამოკიდებულება და ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება

კვლევის მიზნებისთვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას წარმოადგენდა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ქცევითი თავისებურებებისა და მათზე ნივთიერებებზე დამოკიდებულების შესახებ მონაცემები.

აღნიშნული მონაცემების გაანალიზებისას იშვიათ შემთხვევებში გამოვლინდა ისეთი პრობლემები, როგორცაა დადებითი კომუნიკაციის უნარების არქონა, აზროვნების, ყურადღებისა და მეხსიერების სირთულეები. კერძოდ, 2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვანიდან:

- დადებითი კომუნიკაციის უნარების არქონა დაფიქსირდა 46 (8%) არასრულწლოვანთან;
- ყურადღების პრობლემები ინდივიდუალური შეფასების განხორციელებისას დაფიქსირდა 8 (2%) არასრულწლოვანთან.
- მეხსიერების პრობლემებთან დაკავშირებით შეფასების განმახორციელებელმა პირმა 3 (1%) არასრულწლოვანთან მიმართებით მიუთითა.
- აზროვნების (გაანალიზება, ფაქტების დაკავშირება) სირთულეები 10 (2%) არასრულწლოვანთან მიმართებით გამოვლინდა.
- თვითკონტროლის უნარის არქონაზე 37 (6%) არასრულწლოვანის მიმართ იქნა აღნიშნული, მაგრამ საკმაოდ ბევრ არასრულწლოვანთან მიმართებში, 199 არასრულწლოვანის შეფასებისას (34%) სოციალურმა მუშაკმა მიუთითა, რომ მას უჭირს პასუხის გაცემა კითხვაზე: აქვს თუ არა თვითკონტროლის უნარი.
- 29 (5%) არასრულწლოვანს სხვადასხვა სახის ქცევითი თავისებურებები, ხოლო 16 (3%) არასრულწლოვანს დესტრუქციული ქცევები გამოუვლინდა.
- 47 (9 %) არასრულწლოვანი ალკოჰოლზე იყო დამოკიდებული.
- ნარკოტიკულ ნივთიერებებზე დამოკიდებულება 24 (4%) არასრულწლოვანთან გამოვლინდა, საიდანაც 12 (2%) არასრულწლოვანი დამოკიდებული იყო როგორც ალკოჰოლურ, ასევე, ნარკოტიკულ ნივთიერებებზე.
- 6 (1%) არასრულწლოვანის აზარტულ თამაშებზე, ხოლო 21 (4%) არასრულწლოვანის კომპიუტერულ თამაშებზე დამოკიდებულება დაფიქსირდა.

ინდივიდუალური შეფასების პროცესში 360 (66%) არასრულწლოვანმა აღნიშნა, რომ სრულად იღებდა პასუხისმგებლობას საკუთარ ქმედებაზე, 167 (31%) არასრულწლოვანი ნაწილობრივ აცნობიერებდა პასუხისმგებლობას, ხოლო 17-მა (3%) არასრულწლოვანმა მიუთითა, რომ საერთოდ არ იღებდა პასუხისმგებლობას მის მიერ ჩადენილ დანაშაულზე.

დანაშაულის გაცნობიერებასა და საკუთარ ქმედებაზე პასუხისმგებლობის აღებაზე გავლენას მრავალ ფაქტორთა შორის საზოგადოებაში მისი სოციალიზაცია, საზოგადოებისადმი დამოკიდებულებები და თანატოლებთან ურთიერთობები განაპირობებს, რადგან არასრულწლოვანთა დამოკიდებულება საზოგადოებისადმი, თანატოლებთან სწორი ურთიერთობები სოციალურმა მათ ეფექტიან ინტეგრაციას განაპირობებს.

არასრულწლოვანთა მხრიდან დანაშაულის ჩადენის განმაპირობებელი მიზეზი შესაძლებელია საზოგადოებისგან მათი გაუცხოება გახდეს. არასრულწლოვნები ხშირად საზოგადოებისა და თანატოლებისგან გარიყულად გრძნობენ თავს, მათი დანაშაულებრივი ქცევა კი პროტესტის გამოხატულებაა გარე სამყაროს მიმართ, რაც, თავის მხრივ, შესაძლებელია ართულებდეს დანაშაულის გაცნობიერებას.

არასრულწლოვნები, რომელთა ქცევაში პროტესტი ანტისოციალურ ხასიათს იღებს, ხშირად მიუთითებენ, რომ მათი ქცევა სამართლიანია და უჭირთ პასუხისმგებლობის გააზრება.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთან მუშაობისას მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება არასრულწლოვნის შეხედულებას, თუ როგორ აფასებს ის საზოგადოების მისდამი დამოკიდებულებას და როგორია მისი ურთიერთობები თანატოლებთან. შესაბამისად, კრიმინოლოგიური მიზნებისთვის მონაცემები გაანალიზდა ამ მიმართულებითაც.

არასრულწლოვანთა უმრავლესობა საზოგადოების მის მიმართ დამოკიდებულებას დადებითად აფასებს. 544 არასრულწლოვანიდან:

- 505 (93%) ფიქრობს, რომ საზოგადოება მის მიმართ დადებითად არის განწყობილი. ისინი აღნიშნავენ, რომ მათ არ უგრძნობიათ საზოგადოებისგან ნეგატიური განწყობები.
- 41 (7%) არასრულწლოვანი ფიქრობს, რომ საზოგადოება მის მიმართ ნეიტრალურად არის განწყობილი.
- 7 (1%) არასრულწლოვანი უარყოფითად აფასებს საზოგადოების მისდამი დამოკიდებულებას.

ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების ეტაპზე არასრულწლოვანთა უმრავლესობა არ ასახელებს თანატოლებთან ურთიერთობის სირთულეებს და მათთან კომუნიკაციას დადებითად აფასებს.

544 არასრულწლოვანიდან თანატოლებთან კომუნიკაციას:

- 520 (96%) აფასებს დადებითად.
- 23 (4,2%) აფასებს ნეიტრალურად.
- 1 (1%) აფასებს უარყოფითად.

არასრულწლოვანთა ქცევით თავისებურებებს შესაძლოა ჰქონდეს მრავალი წინაპირობა. ერთ-ერთ ასეთ წინაპირობას არასრულწლოვნის მიმართ განხორციელებული ძალადობა წარმოადგენს. ბუნებრივია, რომ ძალადობა ოჯახში, სკოლასა თუ იმ გარემოში, სადაც მოზარდი ცხოვრობს, დიდ გავლენას ახდენს მოზარდის ანტისოციალური ქცევის ჩამოყალიბებასა და დანაშაულის ჩადენაზე, რადგან ძალადობა ბავშვისთვის მატრავმირებელი ქცევაა. ძალადობას ყოველთვის თან ახლავს პირადი ღირსების შეურაცხყოფა. ის შეიძლება გამოვლინდეს მუქარით, დამცირებით, დაშინებით, პირადი საკუთრების ხელყოფით, საჯარო შეურაცხყოფით ან სექსუალური ექსპლუატაციით.¹⁷

არასრულწლოვანთა ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების ეტაპზე 105 (19%) არასრულწლოვნის მიმართ სხვადასხვა სახის ძალადობის ფაქტი დადასტურდა. სოციალური მუშაკის შეფასების თანახმად, ძალადობის შესახებ ეჭვი 19 (4%) არასრულწლოვნის მიმართ არსებობდა, ხოლო 420 (77%) არასრულწლოვნის მიმართ ძალადობის ფაქტს ადგილი არ ჰქონია

¹⁷ <http://phf.org.ge/ka/resources/dzaladoba-bavshvze/>

არასრულწლოვანთა მიმართ განხორციელებული შესაძლო ძალადობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია შემდეგია:

არასრულწლოვანთა მიმართ ძალადობის/სავარაუდო ძალადობის შესახებ მონაცემები ძალადობის სახის მიხედვით

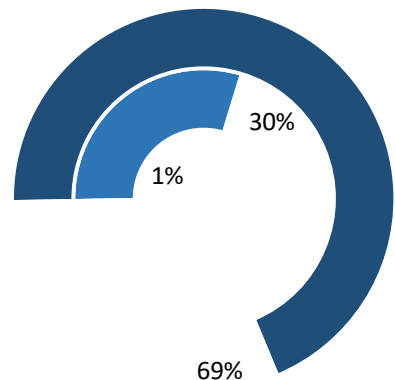
77.2%	არასრულწლოვნის მიმართ ძალადობას ადგილი არ ჰქონია
44 (7.5%)	დიახ, ფსიქოლოგიური
33 (5.6%)	დიახ, ფიზიკური
32 (5.5%)	დიახ, ფიზიკური და ფსიქოლოგიური
13 (2.3%)	არსებობს ეჭვი, ფსიქოლოგიური
5 (1%)	არსებობს ეჭვი, ფიზიკური
3 (0.5%)	არსებობს ეჭვი, ფიზიკური და ფსიქოლოგიური
2 (0.2%)	დიახ, ფსიქოლოგიური და იძულება
2 (0.2%)	არსებობს ეჭვი, ეკონომიკური და იძულება
2 (0.2%)	დიახ, ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და სექსუალური
2 (0.2%)	დიახ, ფსიქოლოგიური და სექსუალური
2 (0.2%)	დიახ, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური და იძულება
1 (0.2%)	დიახ, ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და ეკონომიკური
1 (0.2%)	დიახ, ფიზიკური და ეკონომიკური

თავად არასრულწლოვანთა მიერ განხორციელებული ძალადობის ფაქტებთან მიმართებით გამოიკვეთა შემდეგი:

544 არასრულწლოვანიდან 377 პირს (69%) არ ჰქონდა ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება, 163 (30%) არასრულწლოვანს ჰქონდა სხვადასხვა სახის ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება, ხოლო 4 (1%) არასრულწლოვნის მიმართ არსებობს ეჭვი, რომ შესაძლოა ჰქონოდა სხვადასხვა სახის ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება.

არასრულწლოვნის მიერ განხორციელებული ძალადობის ფაქტები

- ჰქონდა ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება - 377
- არ ჰქონია ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება - 163
- არსებობს ეჭვი - 4

კვლევის ძირითადი მიგნებები

კვლევის ფარგლებში კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა სტატისტიკური მონაცემები და განრიდებულ არასრულწლოვანთა მახასიათებლების ანალიზი იძლევა მნიშვნელოვანი ტენდენციების გამოვლენის შესაძლებლობას. აღსანიშნავია, რომ კვლევის შედეგებით გამოკვეთილი საკითხები სცდება მართლმსაჯულების სფეროს და არასრულწლოვანებთან შემხებლობაში მყოფი უწყებების კოორდინირებული საქმიანობის აუცილებლობაზე მიუთითებს - განსაკუთრებით საგანმანათლებლო, სოციალური და პრევენციული მიმართულებით.

კიდევ ერთხელ ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ წარმოდგენილი კვლევა არ აკეთებს კრიმინოლოგიურ დასკვნებს. ის გვაწვდის კრიმინოლოგიური კუთხით საინტერესო ინფორმაციას, რომელზე დაყრდნობითაც შესაბამისი კრიმინოლოგიური დასკვნების გაკეთება სპეციალისტებმა უნდა მოახდინონ.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა სტატისტიკური მონაცემებისა და განრიდებულ არასრულწლოვანთა ინდივიდუალურ შეფასებებში ასახული ინფორმაციის დამუშავების შედეგად გამოკვეთილი ტენდენციები კი შემდეგია:

არასრულწლოვანთა დანაშაულის გეოგრაფიული გადანაწილება

- 2023 წლის მონაცემებით, განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა 1010-ია, საიდანაც კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი თბილისში (45%) დაფიქსირდა.
- 2023 წლის მონაცემებით, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით, რეგიონებში არასრულწლოვანთა მიერ დანაშაულის ჩადენის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აჭარის (14%), ხოლო ყველაზე დაბალი - კახეთის (4%) რეგიონში ფიქსირდება.
- 2023 წლის მონაცემებით, ქვეყნის მასშტაბით, ყოველ 1000 მოსახლეზე, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა კოეფიციენტი არის 0,27. 2020 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი 0,15, 2021 წელს - 0,16, ხოლო 2022 წელს - 0,25 იყო.
- 2023 წელს, გასულ წლებთან შედარებით, ყოველ 1000 მოსახლეზე კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი თბილისში, აჭარაში, შიდა ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში მომატებულია, ხოლო დასავლეთის, კახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში მოსახლეობის რაოდენობასთან შედარებით აღნიშნული მაჩვენებელი შემცირებულია.

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა ასაკი

- 2023 წელს ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობიდან 152 პირს (15%) დანაშაული 14 წლის ასაკში, 215 პირს (22%) - 15 წლის ასაკში, 295 პირს (29%) - 16 წლის ასაკში, ხოლო 348 პირს (34%) - 17 წლის ასაკში ჰქონდა ჩადენილი. ამდენად, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიერ დანაშაულის ჩადენის მონაცემები დინამიკაში ადასტურებს, რომ 14 წლიდან დანაშაულებრივი ქცევისადმი მიდრეკილება მზარდია.
- 2023 წელს, სულ განრიდებული და ბრალდებული არასრულწლოვანიდან, 63%-ს დანაშაული 16-17 წლის ასაკში ჰქონდა ჩადენილი. ამასთან, 17 წლის ასაკში დანაშაულის

ჩადენის რაოდენობრივი მაჩვენებელი დაახლოებით 2,4-ჯერ აღემატება 14 წლის ასაკში დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელს.

არასრულწლოვნებში გავრცელებული დანაშაულები

- 2023 წლის სტატისტიკური მონაცემები ადასტურებს, რომ ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა 74%-ს სწორედ საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული არაძალადობრივი დანაშაული ჰქონდათ ჩადენილი.
- არასრულწლოვანთა დანაშაულებში, 2021 და 2022 წლების წლების მსგავსად, ჯანმრთელობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები 2023 წელსაც მეორე ადგილს იკავებს.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახური მდგომარეობა

2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვანიდან:

- 88,2 %-ს ორივე მშობელი ჰყავდა, 11,4%-ს მხოლოდ 1 მშობელი, ხოლო 0,4%-ს არცერთი მშობელი არ ჰყავდა.
- ორივე მშობლის ყოლის მაღალი მაჩვენებლის მიუხედავად, განრიდებულ არასრულწლოვანთა მხოლოდ 54,4% ცხოვრობს ორივე მშობელთან.
- 116 მოზარდის მშობლები განქორწინებული იყვნენ, ანუ მშობელთა განქორწინების მაჩვენებელმა 21% შეადგინა.
- 108 (20%) არასრულწლოვნის ორივე ან ერთ-ერთი მშობელი იმყოფება საზღვარგარეთ.
- 89 (16%) შემთხვევაში არასრულწლოვნის ოჯახის წევრი წარსულში იყო ნასამართლელი.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა

- დასაქმებულია 253 (47%) განრიდებული არასრულწლოვნის ორივე მშობელი, საიდანაც 65 (27%) არასრულწლოვნის ორივე ან ერთი მშობელი ემიგრაციაშია. 111 (20%) არასრულწლოვნის მხოლოდ დედა დასაქმებული, საიდანაც 20 (18%) არასრულწლოვნის დედა იმყოფება ემიგრაციაში. 121 (22%) არასრულწლოვნის მხოლოდ მამა დასაქმებული, საიდანაც 12 (10%) არასრულწლოვნის მამა იმყოფება ემიგრაციაში.
- ძალიან დაბალია (7%) იმ ოჯახთა მაჩვენებელი, რომელთა შემოსავალი დამატებითი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას იძლევა. ოჯახის ძირითადი საჭიროების დასაკმაყოფილებლად ოჯახის შემოსავალი საკმარისია 47% შემთხვევაში. განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების შემოსავალი 42% შემთხვევაში მხოლოდ პირველადი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების საშუალებას იძლეოდა, ხოლო 4% შემთხვევაში პირველადი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად არ იყო საკმარისი.
- ოჯახის შემოსავლის მიხედვით, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩამდენი არასრულწლოვნების ოჯახური მდგომარეობა ფაქტობრივად არ განსხვავდება, სულ განრიდებულ არასრულწლოვანთა ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობისგან. მხოლოდ 2%-ით მეტია საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულზე განრიდებულ არასრულწლოვნებში დაბალი შემოსავლის მქონე ოჯახების მაჩვენებელი, სულ განრიდებულ არასრულწლოვანთა იმ ოჯახებთან შედარებით, რომლებსაც დაბალი შემოსავალი აქვთ. რაც მიუთითებს, რომ ოჯახის შემოსავალი როგორც ეკონომიკური დანაშაულის გამომწვევი გარემოება ნაკლებად შეიძლება იქნეს განხილული.
- იმ არასრულწლოვანთა მიერ, რომელთა ოჯახების შემოსავალი მხოლოდ პირველადი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად არის საკმარისი ან საერთოდ არ არის საკმარისი

პირველადი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად კი, 70% შემთხვევაში ჩადენილი იქნა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა განათლება და სამუშაო გამოცდილება

- 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 74% საჯარო სკოლაში სწავლობდა.
- 2023 წლის მონაცემებით, ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების ეტაპზე 112 (21%) არასრულწლოვანი განათლებას არ იღებდა. საიდანაც, სრული საშუალო განათლება მხოლოდ 16 (14%) არასრულწლოვანს აქვს მიღებული, დანარჩენი 96 ბავშვიდან 2 (2%) არასრულწლოვანს მხოლოდ დაწყებითი საფეხურის განათლება ჰქონდა მიღებული, 9 (8%) არასრულწლოვანმა საშუალო განათლება საბაზისო განათლების საფეხურზე, საბაზისო განათლების დასრულების გარეშე შეწყვეტა. 72 (64%) არასრულწლოვანს კი საბაზისო განათლების საფეხურის დასრულების შემდეგ განათლების მიღება აღარ გაუგრძელებია, ხოლო 13-მა (11%) არასრულწლოვანმა განათლების მიღება შეწყვიტა მე-10-11 კლასის დასრულების შემდეგ.
- კვლევამ აჩვენა, რომ განრიდებულ არასრულწლოვანთა 71% (413 არასრულწლოვანი) არ არის დაკავებული დამატებითი აქტივობით.
- 544 არასრულწლოვანიდან 197 (36%) არასრულწლოვანს სამუშაო გამოცდილება ჰქონდა, საიდანაც 126 არასრულწლოვანი სწავლობს. ამდენად, დასაქმებულ არასრულწლოვანთა 63%-ს სწავლისა და სამუშაოს შეთავსება უწევს.

განრიდებულ არასრულწლოვანთა ქცევითი თავისებურებები და მათი ჩვევებზე დამოკიდებულება

- დადებითი კომუნიკაციის უნარების არქონა დაფიქსირდა 46 (8%) არასრულწლოვანთან;
- ყურადღების პრობლემები ინდივიდუალური შეფასების განხორციელებისას დაფიქსირდა 8 (2%) არასრულწლოვანთან.
- მეხსიერების პრობლემებთან დაკავშირებით შეფასების განმარტაციულ ეტაპზე პირმა 3 (1%) არასრულწლოვანთან მიმართებით მიუთითა.
- აზროვნების (გაანალიზება, ფაქტების დაკავშირება) სირთულეები 10 (2%) არასრულწლოვანთან მიმართებით გამოვლინდა.
- თვითკონტროლის უნარის არქონაზე მხოლოდ 37 (6%) არასრულწლოვანის მიმართ იქნა აღნიშნული.
- 199 (34%) არასრულწლოვანის შეფასებისას სოციალურმა მუშაკმა მიუთითა, რომ მას უჭირს პასუხის გაცემა კითხვაზე: აქვს თუ არა თვითკონტროლის უნარი.
- 29 (5%) არასრულწლოვანს სხვადასხვა სახის ქცევითი თავისებურებები, ხოლო 16 (3%) არასრულწლოვანს დესტრუქციული ქცევები გამოუვლინდა.
- 47 (9 %) არასრულწლოვანი ალკოჰოლზე იყო დამოკიდებული.
- ნარკოტიკულ ნივთიერებებზე დამოკიდებულება 24 (4%) არასრულწლოვანის მიმართ გამოვლინდა, საიდანაც 12 (2%) არასრულწლოვანი დამოკიდებული იყო როგორც ალკოჰოლურ, ასევე, ნარკოტიკულ ნივთიერებებზე.
- 6 (1%) არასრულწლოვანის აზარტულ თამაშებზე, ხოლო 21 (4%) არასრულწლოვანის კომპიუტერულ თამაშებზე დამოკიდებულება დაფიქსირდა.
- ინდივიდუალური შეფასების პროცესში 360 (66%) არასრულწლოვანმა აღნიშნა, რომ სრულად იღებდა პასუხისმგებლობას საკუთარ ქმედებაზე, 167 (31%) არასრულწლოვანი ნაწილობრივ აცნობიერებდა პასუხისმგებლობას, ხოლო 17-მა (3%) არასრულწლოვანმა მიუთითა, რომ საერთოდ არ იღებდა პასუხისმგებლობას მის მიერ ჩადენილ დანაშაულზე.

- 544 არასრულწლოვნიდან, 505 (93%) ფიქრობს, რომ საზოგადოება მის მიმართ დადებითად არის განწყობილი. ისინი აღნიშნავენ, რომ მათ არ უგრძნიათ საზოგადოებისგან ნეგატიური განწყობები; 41 (7%) არასრულწლოვანი ფიქრობს, რომ საზოგადოება მის მიმართ ნეიტრალურად არის განწყობილი; ხოლო 7 (1%) არასრულწლოვანი უარყოფითად აფასებს საზოგადოების მისდამი დამოკიდებულებას.
- 544 არასრულწლოვნიდან თანატოლებთან კომუნიკაციას 520 (96%) აფასებს დადებითად, 23 (4,2%) - ნეიტრალურად, ხოლო 1 (1%) - აფასებს უარყოფითად.
- არასრულწლოვანთა ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების ეტაპზე 105 (19%) არასრულწლოვანის მიმართ სხვადასხვა სახის ძალადობის ფაქტი ინდივიდუალური შეფასებით დადასტურდა, სოციალური მუშაკის შეფასების თანახმად, ძალადობის შესახებ ეჭვი 19 (4%) არასრულწლოვანის მიმართ არსებობდა, ხოლო 420 (77%) არასრულწლოვანის მიმართ ძალადობის ფაქტს ადგილი არ ჰქონია.
- 544 არასრულწლოვნიდან 377 პირს (69%) არ ჰქონდა ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება, 163 (30%) არასრულწლოვანს ჰქონდა სხვადასხვა სახის ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება, ხოლო 4 (1%) არასრულწლოვანის მიმართ არსებობს ეჭვი, რომ შესაძლოა ჰქონოდა სხვადასხვა სახის ძალადობრივი ქცევის გამოცდილება.

საქართველოს გენერალური პროკურატურა

*საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობის
და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტი*

სტრატეგიული განვითარების სამმართველო

2024 წელი

